

Afdeling Nederland

Keizersgracht 177

Postbus 1968

1000 BZ Amsterdam

T 020 626 44 36

F 020 624 08 89

E amnesty@amnesty.nlI www.amnesty.nl

Aan: Vaste Kamercommissie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Datum
25 juni 2021Onderwerp
Inbreng Amnesty International tbv Commissiedebat "Racisme en discriminatie"

Geachte woordvoerders racisme en discriminatie,

Wereldwijd stonden de straten en pleinen vol met mensen na de dood van George Floyd, nu ruim een jaar geleden. Ook in Nederland demonstreerden tienduizenden mensen om te eisen dat er een einde komt aan racisme en discriminatie. Uw Kamer ging in gesprek met de regering en spoorde middels verschillende moties aan tot actie. Amnesty wil graag uw Kamer oproepen ervoor te waken dat het niet blijft bij de tientallen Kamerbrieven, maar dat er echt overgegaan wordt tot concrete en effectieve maatregelen om racisme en discriminatie te voorkomen en bestrijden. In deze brief dragen wij daar een aantal concrete punten voor aan.

Nationaal Coördinator Racisme en Discriminatie

Amnesty is verheugd dat er wordt overgegaan tot het instellen van een Nationaal Coördinator Racisme en Discriminatie. Hierbij is het wel cruciaal is dat deze Nationaal Coördinator een stevige onafhankelijke positie heeft en ook werk maakt van discriminatie door wetshandhavende overheidsinstanties. In de opdracht van de Nationaal Coördinator moet het tegengaan van (geautomatiseerde) risicoprofilering bij wetshandhaving op grond van etniciteit worden benoemd als een prioriteit. De Nationaal Coördinator moet ook worden gevraagd aanbevelingen te doen voor concrete maatregelen om te voorkomen dat profilering leidt tot racisme en discriminatie. Dit is conform een breed gesteunde uitspraak van uw Kamer¹. Waarom is een dergelijke belangrijke opdracht aan de Nationaal Coördinator niet meegenomen in het functieprofiel en omschrijving van de opdracht?

Etnisch profileren door de politie

In de voortgangsbrief aanpak discriminatie en racisme wordt ook gerefereerd aan nieuw beleid van de politie om discriminatie tegen te gaan. Het plan 'Politie voor iedereen'² kondigt een radicale transitie aan, met veel goede voornemens en intenties. Maar ook hier ontbreken nog steeds concrete doelen die moeten leiden tot meetbare resultaten. Recent publiceerde de Politieacademie bijvoorbeeld hun onderzoek naar 'proactief controleren'³.

Een zorgelijke uitkomst is dat het 'Handelingskader professioneel controleren', een van de weinige concrete middelen tegen etnisch profileren, nauwelijks bekend is bij agenten. Meer dan de helft van de ondervraagde agenten zegt niet van het bestaan te weten en maar 4% kent de daadwerkelijke inhoud. Eén van de conclusies van de onderzoekers is dat er te weinig

¹ Motie Belhaj c.s. 30 950 Nr. 238

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/04/tk-bijlage-5-samenvatting-realisatieplan-politie-voor-iedereen>

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/04/12/tk-bijlage-professioneel-controleren>

sturing van boven plaatsvindt. De minister van Justitie en Veiligheid probeert dit te ondervangen door 'ambassadeurs' aan te stellen binnen de eenheden, die bekendheid met maatregelen tegen etnisch profileren moeten vergroten. Amnesty vreest dat dit agenten zijn die naast hun reguliere functie, met weinig extra middelen, hun collega's moeten 'aanjagen'. Zo wordt de verantwoordelijkheid bij een aantal agenten gelegd, in plaats van bij de leiding. Waarom wordt er niet gekozen voor concrete, meetbare doelstellingen in de implementatie en realisatie van de maatregelen? En op welke wijze worden leidinggevendenden binnen de politie daadwerkelijk verantwoordelijk gesteld voor de implementatie van bewezen effectieve maatregelen⁴ tegen etnisch profileren?

Een andere zorgelijke uitkomst is het feit dat de app die wordt ingezet bij proactief controleren (de 'ProCo' app) nauwelijks wordt gebruikt. "Met deze verhoudingen in het gebruik kan van de Proco-app op geen enkele manier een doorslaggevend effect verwacht worden", concluderen de onderzoekers. Amnesty ziet niet in waarom het gebruik van dit middel tegen etnisch profileren nog steeds zo vrijblijvend is. Waarom wordt het niet verplicht gesteld? Op die manier kan er ook veel concreter en meetbaarder gewerkt worden. Er wordt al meer dan vijf jaar op deze vrijblijvende⁵ manier gewerkt om etnisch profileren tegen te gaan. De minister van BZK schrijft in de voortgangsbrief terecht dat het afgelopen jaar een kantelpunt was voor de aanpak van discriminatie en racisme. Daarom is het nu hoog tijd dat er wordt ingezet op echt effectieve maatregelen.

Bindende mensenrechtentoets

Amnesty vindt het positief dat de minister voornemens is de grondrechtentoets bij wetgeving te willen versterken. Dit is in lijn met de aanbeveling van Amnesty om een *bindende* mensenrechtentoets in te stellen bij gebruik van algoritmische systemen door de overheid. Het kabinet heeft eerder aangekondigd over te gaan tot een *mensenrechten impact assessment* bij gebruik van algoritmes door de overheid. In de recente voortgangsbrief 'AI en algoritmen'⁶ van dit kabinet wordt echter duidelijk dat dit slechts een niet bindend 'hulpstuk' zal zijn. Waarom gaat het kabinet niet over tot heldere, bindende normen om mensenrechten te waarborgen en discriminatie en racisme te voorkomen, zoals volgt uit de mensenrechtenverdragen waar Nederland zich aan gecommitteerd heeft?

Tot slot wil Amnesty uw Kamer oproepen de regering te verzoeken om ieder direct of indirect gebruik van nationaliteit of etniciteit bij risicoprofilering in de wetshandhaving onmiddellijk en expliciet te verbieden. Tijdens de zitting van de rechtszaak tegen de Koninklijke Marechaussee⁷ op 15 juni jl. werd wederom duidelijk dat de Staat nog steeds van mening is dat etniciteit een rol mag spelen bij grenscontroles. Dit moet stoppen.

Hoogachtend,

Maaïke Zeeuw
Senior Medewerker Politieke Zaken
Amnesty International Nederland

⁴ Bewezen effectieve interventies die zijn onderzocht, zie o.a:

<https://www.politiewetenschap.nl/publicatie/politiewetenschap/2018/tegengaan-van-etnisch-profileren-308/>

⁵ De minister JenV stelde in reactie op onderzoek van de Amsterdamse Adviescommissie Etnisch profileren al dat een belangrijk inzicht is dat de toepassing van de maatregelen om etnisch profileren tegen te gaan minder vrijblijvend moet zijn (zie Kamerstuk 30 950 nr. 183)

⁶https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z10411&did=2021D22770

⁷ <https://www.amnesty.nl/actueel/rechter-buigt-zich-over-etnisch-profileren-door-marechaussee>,
<https://www.amnesty.nl/rechtszaak-tegen-marechaussee>